

Проспект Артьоми. Райські яблучка

Ірен Роздобудько

Центральний проспект міста називається "Артьома".

Хто такий той "АртьоМА", дітям не відомо.

Аж поки їх не поведуть до "Белого лебедя" – торгівельного центру (чи, як раніше казали – універмагу) і не покажуть пам'ятник: "Ось цей дядя – Артем, революціонер. Бачиш, який великий!"

Артюм дійсно велетенський і стоїть, розставивши ноги, прямо на перехресті із проспектом Миру. Дивиться вдалечінь суворим кам'яним поглядом, ніби промовляє свої слова, викарбувані на ще більшому пам'ятнику, що на крейдяному Святогірському пагорбі: "Зреліще неорганізованих мас для мене невиносимо!"...

А "неорганізовані маси" ширяють проспектом туди-сюди – виносять з "Лебедя" покупки, їдять морозиво в тіні постаті і хоч би що.

Але не всім!

Дехто водить до нього "гостей міста" і вказує на опущену донизу розчепірену п'ятірню революціонера: якщо поглянути під певним кутом, то можна побачити, що вказівний палець вождя пролетаріату стирчить окремо від інших – прямо з-під штанини...

Складається повне враження, що пам'ятник налаштувався справити малу потребу прямо на ці самі "неорганізовані маси". Часом виникає крамольна думка: а раптом скульптор саме так і замислював! Аби було, як в Брюсселі! Там на центральній площі є скульптурка хлопчика, що пісяє, а тут, посеред Донецька, – кількадеметровий дядько...

Отже, проспект Артема, або як досі каже бабуся: "Перша лінія" (це вона пам'ятає ще з часів Юзовки), тягнеться від залізничного вокзалу, проходить через центр і закінчується кінцевою зупинкою біля Центрального універмагу. А вже звідти розходяться маршрути до менш показних вулиць, а згодом і до зовсім непоказних – заплених, заставлених триповерховими "хрущівками", а ближче до металургійного заводу і зовсім маленькими приватними будинками, кубельце яких за часів Юзовки називалося "Ларинкою".

Там до війни (Другої світової), колись мешкали бабуся з дідом. А вже в 50-х їм дали квартиру в самому центрі, на вулиці Постишева, навпроти Оперного театру, звідки рукою подати до центрального проспекту.

Цікаво, чи хтось ще пам'ятає, що колись цей проспект був засаджений "райськими яблучками" – низенькими розлогими деревцями, на яких рясніли маленькі червоно-золоті плодики. Люди збирали їх "на варення".

Райські яблучка!

Певно, такі самі ростуть в раю – там, де немає смерті, де поруч мирно вживаються тигри і зайці, де пурхають ангели і, звісно, їдять ці яблучка так само, як і діти – тримають двома пальчиками, обтирають об крило і надкусують лише переднім

зубчиком (чи є у ангелів зуби?!), адже ці яблучка, як казала бабуся - "на один зуб".

Проте, якщо зварити варення...

І варять! Всі довкола варять варення з райських яблук.

І тоді з вікон лине аромат, оздоблений гірчинкою буро-золотої пінки. Бабуся знімає її великою ложкою з дірочками, які просвердлив дід, кладе на блюдечко. Пінка тремтить, коливається, вона схожа на мереживо і небесну їжу. Власне, в дитячій уяві так воно і є! Саме цим харчуються ті, хто живе на небі. Невагоме мереживо тане на вустах. Проте в слоїках - а з зібраного в один день врожаю виходить два-три слоїки! - райські плоди плавають в прозорому щільному желе, яке заготоване "для зимового чаювання".

Але якщо знати, куди бабуся ховає слоїки, можна потихеньку стягнути бодай один і таємно їсти ціле літо - по ковточку, про крапельці. Або - з пальця, що здається найсмачнішим.

І думати, що ти - в раю...

Центральна вулиця "щасливця-АртъомИ", господаря райського саду, лишається в пам'яті картиною імпресіоністів. Чисті кольори: жовте сонце, червоні боки яблук, зелені карликові деревця, сірий асфальт, квітчасті кримпленові спідниці жінок, що стовбурчаться довкола ніг, мов дзвони, білі шкарпетки під чорними чи червоними ретязями босоніжок, лляні піджаки і брюки чоловіків, схожі на піжами, в яких проспав цілий тиждень - все "по моді".

Хто пам'ятає райські яблучка? Відгукніться!..

Можливо, ми збирали їх разом?

От, наприклад, з тією жінкою...

...Вона стоїть на узбіччі широкого проспекту в юрбі схожих на неї жінок. На ній лосини з люреksom і довга туніка з Мікі Маусом, вуха якого напнуті масивним бюстом. У неї перепалене фарбою жовте волосся, червоні уста, в руках - сумка, якою вона розмахує в бік дороги, під ногами - прапор нещодавно роздертий і затоптаний, поранений підборами...

Вона здійняла руку з порожньою пляшкою пепсі-коли аби жбурнути її всередину колони, що йде проїжджою частиною.

Вона обов'язково має влучити комусь у скроню. Аби - на смерть.

"Фашисти! Фашисти!" - кричить дід в синій майці, рветься вперед аби саданути самого зухвалого - того, що йде прямо і дивиться поперед себе і трохи - в небо.

Сотні рук простягнуті вперед - знімають видовище на телефони.

Проспектом ведуть... військовополонених.

Райські яблучка посеред міста - з минулого сторіччя.

Колона військовополонених - з нинішнього.

Регоче і сичить натовп, загрозово здіймає руки, кидається сміттям.

Злітають вгору огризки, недопалки, бляшанки...

Шурхотять по асфальту тисяча ніг.

Тисяча втомлених ніг.

Хтось тут вперше.

Хтось, можливо, був тут у відрядженні, ходив, милувався трояндами, кидав монетку в штучне озерце посеред скверу. А хтось - з місцевих, свій. Чийсь сусід чи однокласник. Той, хто вчора казав: "Людко, ти що, збожеволіла? Який Путін?! На хрін ти йому здалася?".

А виявилось - потрібна, вона, Людка з першого ливарного! І дядько Петро потрібен. І Вовка, що четвертий тиждень не просихає під захопленою Обладміністрацією. І вагітна Настьона теж потрібна! Вона хоч і дістає всіх дурними запитанням, мовляв, коли допомогу на усіх дітей-безбатченків підвищать, проте солоні огірки справно носить і дядькові Петру, і Вовці і ще купі розвеселого золотозубого народу.

Вони всі тут!

Площа Леніна і проспект Артема вщерть заповнені людьми, над ними - чужі прапори. Стільки трІколорів тут ще не бачили! Власне, їх тут ніколи й не було до цього часу.

Над площею лунає Кобзон - "Этот день побе-е-е-еды!".

Перед пам'ятником виступає колишній мийник автомобілів, поруч - теж колишній депутат Верховної Ради з обличчям песика-Тузіка, людина "з телевізора". Тут таких, ох, як поважають!

На кожне їхнє слово площа відгукується завзятим "Ура-а-а!". Вони кажуть про "хунту", що захопила владу в столиці, кричать до натовпу - "Ми - рускіє!".

"Рускії, рускії!" - відгукується юрба.

І Людка відгукується, киває. В таку урочисту мить чого тільки не крикнеш разом з усіма!

Людка посуває наперед доньку (та, мала, теж в лосинах), бризкає слиною: "Давай, топчи, топчи!". Та боязко ставить ніжку на край синьо-жовтої матерії. Їй трохи дивно, адже кілька місяців тому такий самий прапор на їхній школі висів.

"Топчи!" - весело підхоплюють материні подруги.

Вони щойно з-за столу - відзначали "день перемоги". Дихають коньячком, заливною рибою, насінням (насіння на фінал застілля - то святе!). Втанцювують на зібганій тканині закатрупний канкан. Бородаті конвоїри клеочуть не по тутешньому, регочуть, підморгують молодлицям.

Йде колона...

Стоп-кадр.

...Ми з Людкою збираємо райські яблучка...

Найспіліші засовуємо до ротів, сміємось - хто швидше зжує, той і переможець!

Жуємо з кісточками і хвостиками. Солодкий сік стікає по підборіддях.

Завтра наші бабусі наварять варення.

...З райських яблучок на проспекті Арт'омІ.

Джерело:

<https://litgazeta.com.ua/prose/iren-rozdobudko-opovidannia-zi-zbirky-rajski-iabluchka/>